

עובדה מדהימה לספר בליל הסדר!

מה, באמת?!
 הפריט העתיק ביותר שהתגלה בארץ ונמצא באוצרות המדינה הוא **אבן יד** בת כ-1,400,000 שנה.

”כָּכֵל דּוֹר וְדוֹר
 חָיֵב אָדָם לִרְאוֹת
 אֶת עֲצָמוֹ כְּאֵלוֹ
 הוּא יֵצֵא מִמִּצְרַיִם”

רשות העתיקות: חושפים את העבר למען העתיד

רשות העתיקות היא מוסד ממלכתי, שמטרתו היא להגן על תחום הארכיאולוגיה של ארץ-ישראל. הרשות אחראית על האצרות הקדומים שנמצאים באדמה, ממש מתחת לרגלינו, ועל אלה שנחשפים בחפירות ארכיאולוגיות. אוצרות אלה מספרים את הסיפור של כלנו. בגלל שכמעט בכל מקום בארץ חיו אנשים בעבר, הרבה פעמים נדרשות חפירות ארכיאולוגיות לפני שבונים בית או סוללים כביש כדי להציל את הממצאים. הציבור הוא שותף של רשות העתיקות במשימת שמירת המורשת: תלמידים מצטרפים לחפירות, ולפעמים אפילו מגלים אוצרות בטויל, ממש במקרה.

קראו את הכתבה והקיפו את שני הסמלים המייצגים את שם התל שבו נמצא ראש אלת הפריון

איתי הפרין בן ה-8 מפרדסיה, שיצא עם משפחתו לטיול בשפלת יהודה בסוף השבוע, מצא ראש פסלון מתקופת בית ראשון. המשפחה מיהרה לדווח על הממצא לרשות העתיקות, ולאחר בדיקה הסתבר שלממצא משמעות היסטורית גדולה. איתי סיפר כי חלומו להיות ארכיאולוג ומציאת הפסלון היא מבחינתו הגשמת חלום. הוא קיבל מרשות העתיקות תעודת הוקרה וכיתתו הזמנה להשתתף בחפירה ארכיאולוגית. ברשות העתיקות הסבירו שחשוב לקרוא לארכיאולוגים כשהממצא עדיין בשטח, על מנת שיוכלו לאסוף מידע רב ככל האפשר על אודותיו. הממצא זוהה כראש של אלת הפריון, שהיה נפוץ בבתיהם של תושבי ממלכת יהודה וגם באזור תל בית שמש שבו הוא נמצא.

עושים סדר

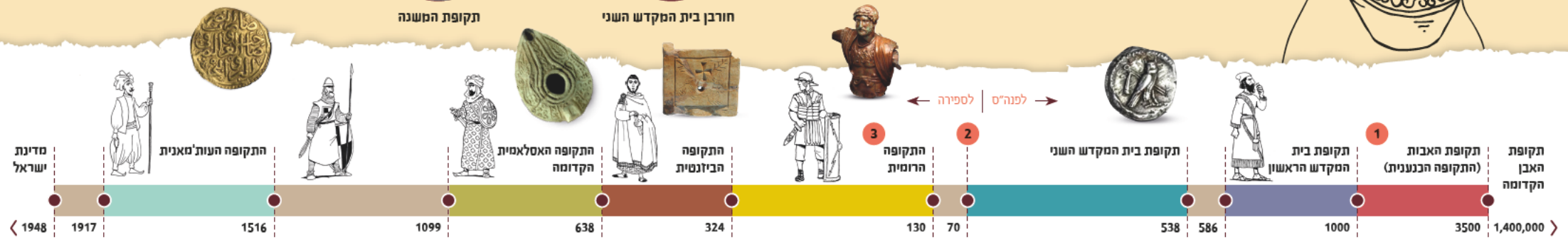
סדרו את האירועים בתמונות שמימין בסדר הנכון על ציר הזמן. כתבו ליד כל אירוע את המספר המתאים המסומן על הציר.

תקופת המשנה **יציאת מצרים** **חורבן בית המקדש השני**

מעשה ברבי אליעזר...

פסח הוא אחד משלושת הרגלים – החגים שבהם נהגו לעלות לבית המקדש בירושלים ולהקריב קורבנות לציון החג. המעשה ברבי אליעזר והרבנים מתרחש אחרי שבית המקדש נחרב. הרבנים שבאו לבני ברק היו אלה שקבעו את מנהגי חג הפסח החדשים, לאחר החורבן. הם החליטו שהחובה לספר את סיפור יציאת מצרים תהיה המצווה החשובה ביותר של חג החירות, וכך יצרו למעשה את ליל הסדר כפי שאנו חוגגים אותו עד היום.

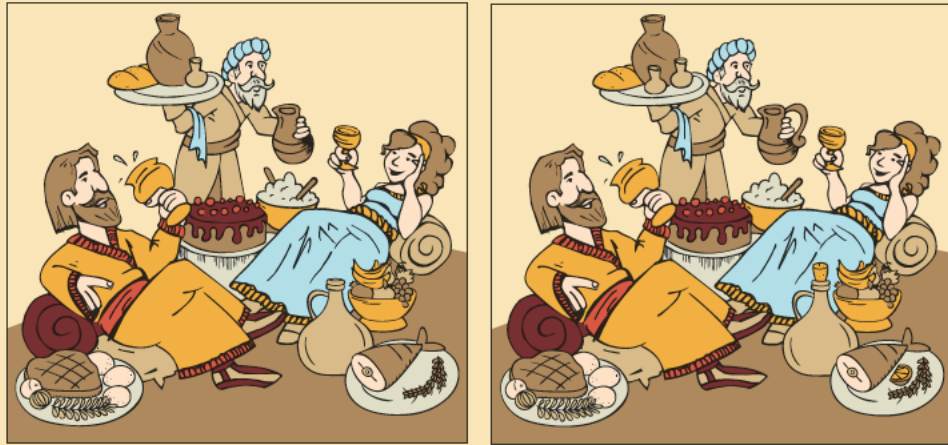

בני ברק הקדומה

” מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע ורבי אלעזר
בן עזריה ורבי עקיבא ורבי טרפון שהיו מסבין
בבני ברק, והיו מספרים ביציאת מצרים כל
אות הלילה עד שבאו תלמידיהם ואמרו להם:
רבותינו, הגיע זמן קריאת שמע של שחרית. ”

מה נשתנה?

באיור תוכלו לראות מניין הגיע המושג מסובין, ומדוע נדרשה ההסבה שמאלה בימי קדם (יד ימין היתה תפוסה כמשענת לסועד). מצאו חמישה הבדלים בין התמונות:

ענדה מדהימה לספר בליל הסדר!

מה, באמת?! מה זה מסובין?

בתקופה העתיקה היה מקובל שאדם מכובד היה שוכב בשעת הסעודה על כיסא-מיטה מוארך, כשהוא נשען על כריות רכות לריפוד. הוא נשען על שמאלו ואת המעדנים שהוגשו לו היה אוכל ביד ימין - אליה היה מסב, כלומר מסתובב. מכאן נולד הביטוי מסובין המשמש אותנו בהגדה.

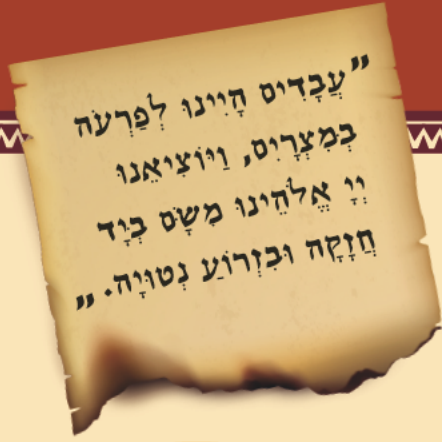
רמז

הכלים בתקופת המשנה והתלמוד שייכים לתקופה הרומית. כדים, קערות בגיסור עדין ובקבוקי יין מעוצבים.

ליל הסדר בבני ברק

שולחן הפסח כמעט מוכן בביתו של רבי עקיבא, אך יש עליו כמה כלים שאינם מתאימים לתקופת המשנה והתלמוד. מחקו ב-X את הכלים הלא נכונים, ועזרו להשלים את עריכת השולחן לפני שיגיעו רבי טרפון וכל החברים...

נראה אם תצליחו לפענח את **שלוש המילים** שכתובות בכתב חרטומים בעזרת הסרגל שמימין, ולהכין לעצמכם סימוניית כרטוש מיוחדת להגדה!

מה זה פרעה?

הפרעונים הם מלכי מצרים העתיקה. המילה פרעה היא בכלל לא שם אלא תואר - כמו "המלך", "השליט" או "הנשיא". משמעותו נגזרת מהמילה **פר** שמשמעותה בית והמילה **עה** שפירושה גדול או המילה **רע** - אל השמש המצרי. סימוני המלכות של הפרעונים היו כתר עם נחש קוברה מיוחד וזקן מזהב.

כרטוש

כשכתבו שם של מלך בכתב חרטומים במצרים העתיקה הקיפו אותו במסגרת אליפטית מיוחדת שנקראת **כרטוש**. התגלית הזו עזרה לפענח את כתב החרטומים וללמוד מה מסמלת כל אות.

בכרטוש נכתבו חמשת שמותיו של המלך: **הורוס אל המלחמה שתי הנשים הורוס הזהב מלך מצרים העליונה והתחתונה בן רע אל השמש**

חברו את הנקודות לפי המספרים

ענדה מדהימה לספר בליל הסדר!

מה, באמת?!

המלכה המצרית חתשפסות ענדה לסגשרה זקן מזהב בדיוק כמו המלכים. הזקן היה סמל שלטון ומלכות יחד עם הכתר והשרביט המיוחדים של הפרעונים.

תשבצון מצרי

מאונך

- שמו של חג האביב
- הים שנחצה ביציאת מצרים

מאוזן

- איך קוראים לכתב המצרי העתיק? כתב...
- נהר גדול שחוצה את מצרים
- תוארו של מלך מצרים

כ	י	ט	ח	ז	ו	ה	ד	ג	ב	א
ת	ש	ר	ק	ץ	פ	ע	ס	נ	מ	ל

הא לחמא עניא

החיטה

החיטה היא הראשונה מבין שבעת המינים שארץ ישראל התברכה בהם:

"אֶרֶץ חֹטָה וְשַׁעֲרָהּ וּגְפֶן וְתַאֲנָה וּרְמוֹן אֶרֶץ זֵית שֶׁמֶן וְדִבְשׁ."

**"הא לחמא עניא
די אכלו אכהתנא
בארעא דמצרים.
כל דכפין ויתי ויוכל,
כל דצריך ויתי ויפסח"**

היא נחשבת לאחד הצמחים החשובים לאדם ומשמשת מקור עיקרי להכנת קמח. על פי החוקרים, העובדה שאפשר היה לשמור את גרגרי החיטה למשך זמן רב היא זו שאיפשרה לבני האדם להפוך מנוודים שעוברים ממקום למקום לבעלי יישובי קבע שיכולים לפתח כלים ותרבות שאותם אנו חוקרים היום בחפירות הארכיאולוגיות.

חברו בקו בין תמונת הכלי לדרך השימוש

קערה תלת רגלית עם אבן שחיקה

ריחיים של דחף

ריחיים של יד עגולים

טחינה ידנית באמצעות תנועה סיבובית של אבן על אבן בעזרת ידית עץ: גרעיני החיטה שנמצאים בין האבנים נטחנים לקמח.

טחינה ידנית באמצעות גלגול גליל אבן על המשטח שעליו פזורים גרעיני החיטה.

טחינה ידנית של אבן כבדה קדימה ואחורה בעזרת מקל עץ מעל המשטח שעליו גרעיני חיטה.

רוצים להכין מצות בבית? הנה מתכון:

- 1/2 ק"ג קמח (אבן, גמא, שיפון או כוסמין)
- 1/4 כוסות מים פושרים
- 1/2 כפית מלח דק
- 1 כפית סוכר

ביעור חמץ

מצאו בתפוזות שלפניכם כמה שיותר תוצרים העשויים מחיטה וסמנו איקס על כל אותיות החמץ.

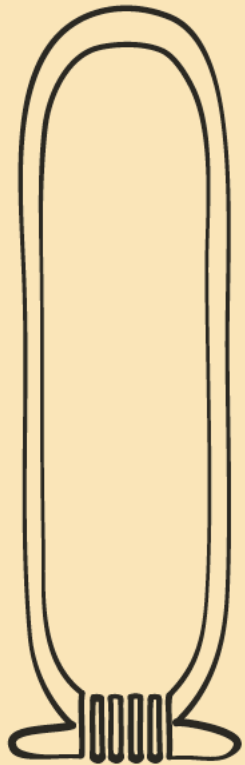
מחסן מילים: פיתה, בירה, פסטה, קמח, לחם, לחמניות, שמן, ביסלי.

פ	ס	ט	ה	ר	ש	ל	י
י	ק	נ	נ	כ	י	כ	ש
ת	ע	ה	ל	ח	ס	ה	ס
ה	ר	ק	ו	ל	ב	ח	נ
ב	ה	ס	ב	י	ס	ל	י
י	ס	ח	ג	ד	ק	ל	פ
ר	ח	ו	צ	ע	פ	ס	ט
ה	ל	ח	ס	נ	י	ו	ת

עובדה מדהימה לספר בליל הסדרו

מה, באמת!?

יש סברה שאומרת שהמילה אפיקומן מגיעה מהמילים היווניות אפי (מעל) ו-קומיוס (חגיגה, הילולה, שהיא גם שורש המילה קומדיה). ביוונית אפיקומיון היא התהלוכה שאחרי המשתה, שבה נהגו ליצנים לעבוד מבית לבית ולחלק ממתקים ויין. מכאן המצווה בהגדה "אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן" - את חג הפסח מסיימים במצה ולא בהילולה.

כל הכבוד, אתם
חמש מלכים!
כדי שכולם ידעו
את זה -
כתבו את השם
שלכם על הסימניה
בכתב חרטומים
בתוך הכרטוש!

מגילות מדבר יהודה

ענדה מדהימה לספר בליל הסדר!

מה, באמת?!

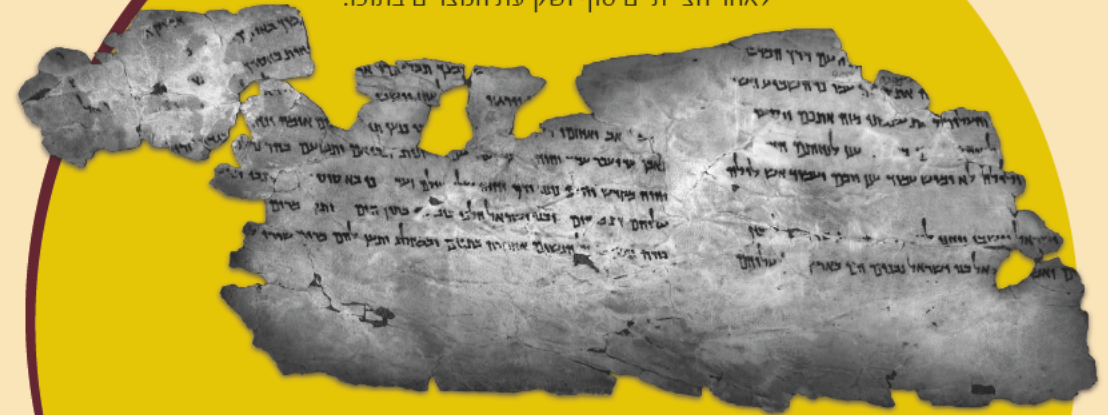
רוב הממצאים העתיקים כתובים בכתב קדום שרק חוקרים ומומחים יודעים לפענח. לעומת זאת, מדהים שמגילות מדבר יהודה כתובות בכתב עברי דומה מאד לכתב של ימינו, שגם ילד בן 6 מסוגל לקרוא בקלות.

"וקרע לנו את היס,
והעבירונו בתוכו
בחרבה, ושיקע
צרינו בתוכו"

הידעתם?

- מגילות מדבר יהודה, שנקראות גם 'המגילות הגנוזות' נתגלו ברובן במערות קומראן, החל מסוף שנות הארבעים של המאה העשרים.
- על גבי המגילות שנחשפו נמצאו טקסטים מכל ספרי המקרא, מלבד מגילת אסתר. זהו הטקסט הקדום ביותר של התנ"ך שנתגלה אי פעם - בן יותר מאלפיים שנה!
- במערות מדבר יהודה נמצאו יותר מ-25,000 קטעי קלף ופפירוס, המרכיבים יחד כ-1000 כתבי יד שונים. רוב המגילות נכתבו על קלף (עור מעובד) או על פפירוס (חומר דומה לנייר).

קטע המגילה שלפניכם הוא בן יותר מאלפיים שנה ומופיעה בו שירת הים, שמקורה בפרק ט"ו של ספר שמות. על פי המסופר בתורה, השירה נאמרה לאחר חציית ים סוף ושקיעת המצרים בתוכו.

נראה אם יש לכם עיניים חדות באמת

- נסו לקרוא ולפענח - כמה פעמים מופיעה במגילה המילה "ישראל"?
- סמנו קו מתחת למילה בכל פעם שהיא מופיעה.
- נסו לזהות ולהקיף את המשפט "ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים"

מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות
שבכל הלילות אנו אוכלין חמץ ומצה;
הלילה הזה - כלו מצה
שבכל הלילות אנו אוכלין שאר ירקות;
הלילה הזה - כלו מרור
שבכל הלילות אין אנו מטבילין, אפילו פעם אחת;
הלילה הזה - שתי פעמים
שבכל הלילות אנו אוכלין בין יושבין ובין מסבין;
הלילה הזה -

כלנו מסבין

